

Idéblad

Tryggare och Mänskligare Göteborg vill lyfta fram olika exempel på det trygghetsarbete som pågår i staden. Arbetet genomförs av offentliga och privata aktörer, föreningar, eldsjälar och många andra. Tanken är att inspirera till nya trygghetsskapande processer.



BROTTSSTATISTIK



VIKTIGT
ATT TOLKA
BROTTSSTATISTIK
RÄTT

Sven-Åke Lindgren, docent i sociologi vid Göteborgs universitet, analyserar brottsutvecklingen i Göteborgsområdet. Han betonar vikten av att tolka brottsstatistik rätt och inte dra felaktiga slutsatser av det insamlade materialet.

Brottsstatistik handlar inte bara om att samla in siffror, utan lika mycket om att tolka dem rätt. Annars riskerar man att komma fram till helt missvisande slutsatser. Som att alla typer av brottslighet ökar och att brottsligheten blir allt grövre.

För få källor, för korta tidsperioder och för lite kunskap om vad statistiken egentligen betyder.

Detta är några brister i statistiken som kan leda till en felaktig bild av brottsligheten. Det menar Sven-Åke Lindgren, docent i sociologi vid Göteborgs universitet, som forskar och undervisar om bland annat sociala problem och brottslighet, och som analyserat brottsutvecklingen i Göteborgsområdet på uppdrag av Tryggare och Mänskligare Göteborg.

- Om man exempelvis tittar på mord, dråp och misshandel med dödlig utgång så är det viktigt att känna till att siffrorna över anmälda brott även omfattar självmord, nödvärnsvåld, vådaskott och försök eller förberedelse till mord – alltså sådant som kommer med i statistiken men egentligen inte ger en korrekt bild av det dödliga våldet, säger Sven-Åke Lindgren.

Antalet polisanmälningar är ett exempel på den typ av siffror som ofta måste kompletteras för att slutsatserna inte ska bli missvisande.

- Det finns brott där antalet anmälningar ger en

Att bara räkna antalet polisanmälningar för en viss typ av brott är i allmänhet inte tillräckligt för att ge en korrekt bild av brottsligheten. Det finns många faktorer som påverkar anmälningsbenägenheten och därför behöver siffrorna kompletteras med andra typer av information.



någorlunda tillförlitlig bild av vad folk verkligen har utsatts för. Som villainbrott – för om man inte anmäler det får man inte ut något på försäkningen. Men till exempel narkotikabrott är det betydligt svårare att säga något om, eftersom ingen anmäler det och man nästan är helt beroende av polisens och tullens aktivitetsgrad.

När det gäller anmälningsbenägenheten för våldsbrott så har Sven-Åke Lindgren kunnat konstatera att den ökar ju grövre våldet är och ju större socialt avstånd det är mellan offer och gärningsman. Men det finns också en rad faktorer som gör att den typen av brott inte alltid anmäls:

- Det kan handla om rädsla, brist på tilltro till rättsväsendet eller om att det är nära relationer inblandade. Eller om att man inte vill berätta att man varit på en viss plats eller tillhör en grupp som inte är intresserad av att det inträffade blir känt.

Komplettera bilden

Ett sätt att komplettera bilden kan då vara att titta på patientstatistik över våldsrelaterade skador och dödligt våld. Genom att ta hänsyn till även sådan statistik har Sven-Åke Lindgren bland annat kunnat dra slutsatsen att hot och våld visserligen har blivit vanligare, men våldet har inte blivit grövre.

- För i så fall skulle även det dödliga våldet ha ökat och det har det inte. Detta skulle visserligen kunna förklaras av att sjukvården har blivit bättre och att fler liv går att rädda, men grovt våld kräver ändå sjukhusvård och det skulle synas i patientstatistiken. Men där har inte heller skett någon ökning.

Ytterligare en pusselbit är offerundersökningar, där man frågar människor om de har blivit utsatta för brott. Sådana undersökningar brukar visa att fler är drabbade än vad som framgår av anmälningssiffrorna, men inte heller den metoden är ensam någon garanti för att hela sanningen kommer fram. Bland annat för att den inte omfattar dem som vistas på institutioner.

En annan aspekt som man måste beakta när man tittar på antalet anmälningar är att anmälningsbenägenheten kan förändras i takt med den allmänna opinionen och samhällsutvecklingen.

- Synen på barn och kvinnor har ju till exempel

förändrats väldigt mycket. När det gäller barn är det fråga om en radikal förändring. Ta en sådan sak som våld i skolan. Det förekom förstås förr också, men då var det aldrig tal om att gå till polisen. Numera anmäls det regelmässigt, man kallar det misshandel och det blir en rättsfråga.

Över huvud taget har synen på fysiska kränkningar förändrats, något som Sven-Åke Lindgren tror har att göra med den ökade individualiseringen.

- Kränkningar, hot och trakasserier accepteras mycket mindre i dag. Det märks bland annat inom yrken där man riskerar att utsättas i tjänsten. Där är det numera kutym att anmäla våld och hot.

Ökad medvetenhet

En annan samhällstrend gäller trygghet och brottsförebyggande. Sven-Åke Lindgren tror att den ökade medvetenheten om dessa frågor, och de många åtgärder den har resulterat i, faktiskt har haft effekt, vilket är en förklaring till att tillgreppsbrotten (inbrott, stöld, snatteri) har minskat.

- Antalet personer i den mest brottsaktiva åldern, 15–20 år, har ökat. Missbruket har ökat. De utslagna har fått sämre möjligheter till bidrag och behandling. Allt detta talar för att tillgreppsbrotten egentligen borde ha ökat, men det har de inte. Man behöver titta mer på detta, men i dagsläget är det en hållbar hypotes att det beror på att åtgärderna har haft effekt.

En huvudslutsats i Sven-Åke Lindgrens rapport "Brottsutvecklingen i Göteborgsområdet 1975–2004" är att brottsligheten faktiskt inte hela tiden förvärras, något som han tror förvånar många.

- Medierna skriver mycket om brott men saknar ofta helhetsbeskrivning och analys. I stället blir det snuttar om att någonting har ökat, och det ger ett intryck av att allt bara blir värre. När man då till exempel berättar att våldet faktiskt inte har blivit grövre händer det att människor nästan blir upprörda, för det stämmer så dåligt med deras verklighetsbild.

SÅ GJORDE VI

- ▶ Rapporten "Brottsutvecklingen i Göteborgsområdet 1975-2004" togs fram 2006 av Sven-Åke Lindgren, docent i sociologi vid Göteborgs universitet, på uppdrag av Tryggare och Mänskligare Göteborg.
- ▶ Det faktamaterial som ligger till grund för rapporten består av:
Statistik från Brå, Brottsförebyggande rådet, över anmälda brott i det område som tidigare hette Göteborgs och Bohus län 1975-2004 samt över brottsmisstänkta personer i Västra Götaland 1995-2004. Offerundersökningar för Göteborg med kranskommuner framtagna av SCB, Statistiska centralbyrån. Statistik över antalet fall av dödligt våld i Göteborgs kommun, baserad på anmälda fall och dödsorsaksstatistik från Socialstyrelsen.
Uppgifter från Socialstyrelsen om antal vårdtillfällen till följd av våldsrelaterade skador.
- ▶ En viktig slutsats i rapporten är att även om antalet anmälda brott under hela perioden har ökat med 65 procent är det sedan 1990-talet snarare fråga om en utplanande än en brant stigande kurva. Vissa typer av brottslighet har till och med minskat.

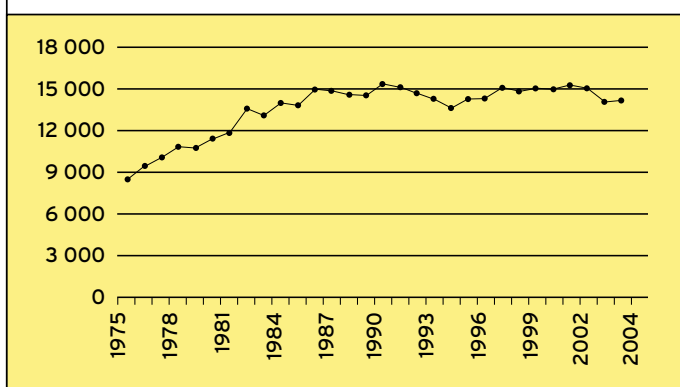
Andra slutsatser i rapporten:

- ▶ De anmälda tillgreppsbrotten (inbrott, stöld, snatteri) ökade fram till 1986, men har därefter minskat. Detta kan bero på att den ökade medvetenheten om trygghetsfrågor och brottsförebyggande och de många åtgärder den har resulterat i faktiskt har haft effekt.
- ▶ Antalet anmälda våldsbrott ökade fram till 1999, men har därefter minskat något. Dock har andelen personer som utsatts för våld enligt offerundersökningarna ökat med cirka 40 procent sedan början av 1980-talet. Troligen har både anmälningsbenägenheten ökat (bland annat till följd av en förändrad syn på fysiska kränkningar) och även det faktiska våldet.

KONTAKT

- ▶ Johan Öberg, forskning och utbildning, Tryggare och Mänskligare Göteborg: 0707-61 20 67, johan.oberg@stadshuset.goteborg.se
- ▶ Borghild Håkansson, projektledare på Tryggare och Mänskligare Göteborg: 031-61 28 51, borghild.hakansson@stadshuset.goteborg.se

Anmälda brottsbalksbrott i GBG-området/100 000 inv. 1975-2004



Det sistnämnda bland annat till följd av ökad alkoholkonsumtion och den organiserade brottslighetens ökande omfattning.

▶ Det grövsta och dödliga våldet har inte ökat under 1990-talet och början av 2000-talet.

▶ Varken ungdomars eller kvinnors brottslighet har ökat under undersökningens sista tio år.

▶ Hela rapporten finns att läsa som pdf-fil på:
www.tryggaremanskligare.goteborg.se

▶ Fler webbadresser:
Brottsförebyggande rådet: www.bra.se
Statistiska centralbyrån: www.scb.se
Socialstyrelsen: www.socialstyrelsen.se

SVÅRIGHETER

▶ Det är viktigt att ha flera källor, bra källor och att tolka informationen rätt.

▶ Både statistik och intervjuundersökningar har brister som man måste vara medveten om och ta hänsyn till för att kunna tolka informationen.

LÄRDOMAR

▶ Brottsligheten ökar faktiskt inte!

TIPS

▶ Kombinera flera olika informationskällor.

▶ Använd Brottsförebyggande rådets hemsida www.bra.se. Den är mycket användbar och användarvänlig och borde utnyttjas mycket mer. Förutom statistik och publikationer innehåller den även vägledning när det gäller hur man läser och tolkar statistik.